

Tien jaar programmeren sport- en bewegonderzoek door VWS en Sportinnovator

Bredere onderzoeksconsortia helpen sportpraktijk en -beleid vooruit

Onderzoek en innovatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom kreeg het programma Sportinnovator bij de start in 2015 van toenmalig minister Edith Schippers de nadrukkelijke opdracht om het versnipperde landschap van het sport- en bewegonderzoek bij elkaar te brengen. Nu, tien jaar later, weten kennisinstellingen – van universiteit en hogeschool tot mbo – niet alleen elkaar steeds beter te vinden, maar vooral ook de sportpraktijk. Drie betrokkenen bij deze ontwikkelingen blikken terug op het afgelopen decennium: Eli van der Heide, beleidsmedewerker bij het Ministerie van VWS, Steven Vos, lector bij Fontys Sport en Bewegen en hoogleraar aan de TU Eindhoven, en Geri Bonhof, die afscheid neemt als lid van Topteam Sportinnovator.

DOOR PIETER VAN DER MEER

“We hebben echt de slag gemaakt om het praktijkgericht te krijgen”

Eli van der Heide

Eli van der Heide is als coördinerend beleidsmedewerker bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) al geruime tijd betrokken bij het sport- en bewegonderzoek in Nederland. Hij is nu verantwoordelijk voor het MOOI in Beweging-programma en daarvoor voor het Onderzoeksprogramma Sport en Bewegen. De afgelegde weg tussen die twee programma's laat wat hem betreft een duidelijke transitie in het onderzoek zien, waarbij de laatste jaren heel duidelijk de verbinding naar de praktijk is gelegd. “Toen we ZonMw vroegen een nieuw programma te ontwikkelen, vonden we het belangrijk te gaan werken met een breed vraagarticulatieproces om met wetenschap, de overheid en gebruikers te komen tot een nieuwe inhoudelijke agenda. Daarvoor hadden we al een kennisagenda, maar die was meer vanuit de wetenschap gestuurd. We hebben echt de slag gemaakt om het praktijkgericht te krijgen.”

De grootste verandering die Van der Heide van nabij heeft gezien in het sportonderzoek, zit hem in het ontstaan van bredere consortia. “Je had eerst een vrij breed portfolio met relatief kleine onderzoeksprojecten. Nu werken we met een aantal grotere consortia, met het idee dat we daarmee betere resultaten en meer impact kunnen bereiken.” De organisatiestructuur rond MOOI in Beweging is volgens Van der Heide ook het resultaat van de goede samenwerking. “Ik denk dat we best een mooi systeem hebben opgebouwd, met een adviesraad en een commissie die onafhankelijk naar voorstellen kijkt. In de adviesraad hebben we een brede afvaardiging vanuit allerlei hoedanigheden uit de praktijk, hogescholen en universiteiten, die samen praten over de inhoudelijke voortgang van het programma.”

Twee petten

In die adviesraad vertegenwoordigt Steven Vos namens het lectorenplatform Sport en Bewegen het hoger beroepsonderwijs;

“Als je als onderzoeker zonder financiering komt, dan kom je niet binnen bij anderen”

Geri Bonhof

het wetenschappelijk onderwijs wordt vertegenwoordigd door Koen Lemmink. Gevraagd naar zijn rol in de afgelopen tien jaar wijst Steven direct naar het grotere collectief. “Laat even duidelijk zijn: dit gaat over heel veel mensen, ook personen die nu niet bij dit gesprek aanwezig zijn. In al die fasen hebben allerlei mensen hun rol gespeeld.” Die uitspraak past bij de verbindende rol die hij zelf door de jaren heen heeft gehad. “Toen ik ten tonele verscheen, was ik misschien toch die ‘Belg die twee petten op had’ als lector en hoogleraar. Dat maakte het vaak makkelijk om aan overlegtafels in die eerste zoekfase de positie van twee kanten te kunnen belichten. Ik ben ook altijd transparant geweest over die twee petten.”

Die ontwikkeling van nauwere samenwerking heeft zich volgens Vos de laatste jaren alleen maar voortgezet. “Ik heb daarbij vooral geprobeerd gesprekspartner te zijn om het perspectief uit te leggen wat hogescholen te bieden hebben met hun onderzoek en wat de complementariteit met het onderzoek is dat aan universiteiten gebeurt. Een van de kernelementen van onderzoek van hogescholen is dat elk vraagstuk vertrekt vanuit een praktijkvraag van een professional.”

Geri Bonhof is altijd een groot voorvechter geweest van onderzoek op het hbo. Als bestuurder bij de Hogeschool Utrecht maakte ze zich daar al sterk voor en als lid van het Topteam Sportinnovator kon de voormalig gymdocente die missie

voortzetten. Behalve het stimuleren van de samenwerking tussen het wo en het hbo, zag ze het vooral als haar taak binnen Sportinnovator om continu financiering voor praktijkgericht onderzoek te vinden. “Want dat was het heikele punt. Als je als onderzoeker zonder financiering komt, dan kom je niet binnen bij anderen”, zegt Bonhof.

“Ik vind het ook heel mooi om te zien dat Sportinnovator een bijdrage kon leveren aan het beleid van VWS. Ik denk dat het heel belangrijk is geweest dat wij vanaf het begin wetenschappers en financiers bij elkaar gehaald hebben. We hebben ook bewust verder gekeken naar onder andere het Topsectorenbeleid. Door die brug te slaan, is een project als GiveMe5 mogelijk geworden.” Dit vanuit Topsector Life Sciences & Health (LSH) gefinancierde programma is gericht op vernieuwend onderzoek om vmbo-jeugd meer in beweging te krijgen. Bonhof: “GiveMe5 laat zien dat het sportonderzoek veel meer bij vraagstukken van deze tijd is gekomen.”

“Doordat je met alle partijen aan tafel zit, krijg je meer begrip voor elkaar”

Steven Vos

Momentum voor discussie

In die slag heeft Sportinnovator in haar ogen een cruciale sturende rol gehad. “Je kunt wetenschappers niet programmeren, je moet ze overtuigen van het feit dat ze moeten programmeren.”

Vos is het eens met die bewering, maar ziet nog een andere succesfactor. “Wat heel krachtig is geweest: we hadden een reden om met elkaar in gesprek te gaan door alles wat uit verschillende hoeken

ontstond. Voor VWS was op enig moment het Sportakkoord natuurlijk belangrijk. En later het Preventieakkoord. Er was de gezamenlijke kennisagenda wo-hbo, je had de *roadmaps* vanuit het wo en toen kwamen wij met een kennisagenda die meer vanuit de praktijk kwam. Je zag iedereen kijken: *Jongens, hoe gaan we dit doen?* Tegelijkertijd bemerkte je al best veel synergie en was het duidelijk dat er verschillende tijdspaden waren.”

Het feit dat vanuit verschillende perspectieven vertegenwoordigers aan tafel zaten, heeft tot een constructief overleg geleid. “Doordat je met alle partijen aan tafel zit, krijg je meer begrip voor elkaar en ga je dus inderdaad ook zoeken hoe financieringsinstrumenten elkaar zouden kunnen versterken of niet”, zegt Vos. Het programmeren van het sport- en beweegonderzoek is wat hem betreft cruciaal geweest. “Het lastige daarbij is dat je te maken hebt met zowel een beleidscyclus als de termijnen waarop onderzoek geprogrammeerd wordt. Maar je kunt nooit in vier jaar iets realiseren. Ik denk dat je ten minste tien jaar nodig hebt om tot een volwaardige programmering te komen.”

Als hij terugkijkend een resultaat zou moeten benoemen, dan is het dat iedereen binnen het onderzoeksveld nu actief meedoet. “In het verleden werd misschien meer afgewacht bij een nieuw programma. Nu zie je dat van iedereen wordt verwacht dat er aan de voorkant wordt meegedacht over het programma. Dat vind ik het mooie eraan: dat je die club eigenlijk altijd samen hebt zitten, waardoor je het gesprek moet voeren vanuit die verschillende belangen. Ik denk dat we daar heel veel in geleerd hebben van elkaar.”

Invoegen practoraten

De stevige basis die is gelegd in de afgelopen tien jaar, stemt Bonhof positief over een relatief nieuwe partner aan tafel: de practoraten uit het mbo. “Die gaan nu ook een volgende fase in en worden als een

Twee sleutelbegrippen uitgelegd

Brede consortia zijn samenwerkingsverbanden van kennisinstellingen, gemeenten, bedrijven en sportorganisaties waarin partijen met elkaar samenwerken aan maatschappelijke uitdagingen voor de sport. In dit soort brede consortia gaan kennisontwikkeling en kennistoepassing veel meer hand in hand.

Bij **programmeren van onderzoek** gaat het om de vraag: op welke manier en met welke doelstellingen en voorwaarden wordt onderzoeksfinanciering beschikbaar gesteld?

“In het verleden werd misschien meer afgewacht bij een nieuw programma. Nu zie je dat er aan de voorkant wordt meegedacht”

Steven Vos

natuurlijke partner gezien, zeker omdat ze die beroepsgroepen in de sport- en beweegsector heel goed bedienen. Als je eenmaal het systeem hebt draaien, dan blijkt dus dat de volgende groep daar heel makkelijk in past. Hetzelfde probleem speelt weer: hoe worden ze gefinancierd?” Vanuit het Topteam Sportinnovator heeft ze daar het afgelopen jaar ook op geduwd, om de practoraten in de sport verder te brengen.

Van der Heide volgt die ontwikkeling eveneens met grote belangstelling. Hij ziet in de practoraten een mooie kans voor praktijkgericht onderzoek. “De practoraten geven een logische voortzetting van het nadenken over de slag tussen kennisontwikkeling, -verspreiding en -implementatie en zorgen dat de professional er wat aan heeft. Die nieuwe professionals die worden opgeleid, wil je erbij hebben, dus zo zet je volgens mij steeds een stap vooruit.” Sinds half april kunnen mbo-instellingen bij ZonMw subsidie aanvragen voor het oprichten van een practoraat sport en bewegen.

Resultaten delen

De praktijkgestuurde aanpak van onderzoek helpt ook weer bij het vormen van nieuw beleid, aldus Van der Heide. “Juist doordat consortia en onderzoeken veel

breder zijn en steviger vanuit verandering vertrekken, levert dat interessante inzichten op voor beleid.” Tussen het vertalen van onderzoeksresultaten en het maken van beleid zit wel een spanningsveld: tijd. “Wij maken nu beleid en tegelijkertijd weten we dat we ontzettend benieuwd zijn naar de opbrengsten van MOOI in Beweging! We zouden die resultaten eigenlijk nu al willen hebben om ze meteen te benutten.”

Vos constateert bij zijn collega-onderzoekers op dat vlak een positieve ontwikkeling. “Ik zie dat er meer dan ooit wordt gecommuniceerd langs bijvoorbeeld kanalen als LinkedIn over tussenresultaten en processtappen van onderzoek. Dat kan voor Eli en beleidsmakers op alle niveaus al heel waardevol zijn om mee te krijgen, want dan krijg je vrij vroeg in een onderzoek al signalen. Je hebt dan nog geen evidentie, maar dat is ook niet op elk moment van het maken van beleid nodig. Ik denk dat we in het delen van ons onderzoek alleen maar beter gaan worden.”

Bij haar afscheid als lid van het Topteam Sportinnovator stelt Bonhof tot slot tevreden vast dat het sportonderzoek in Nederland klaar is voor de toekomst. “In tien jaar tijd hebben we veel bereikt met zijn allen. We zijn nu klaar voor de toekomst. Dat kun je duidelijk zien aan hoe naadloos de practoraten zijn ingevoegd. Dat is een groot compliment aan iedereen die in het sportonderzoek werkt. Zij hebben de silo's afgebroken om de versnippering tegen te gaan. Door die nauwe samenwerking is het onderzoek echt gaan vliegen!” ●

Meer weten?

Ga voor meer informatie naar Sportinnovator.nl en Mooibeweging.nl